FIL-PRIM'AWLA TAL-QORTI ĊIVILI

(SEDE KOSTITUZZJONALI)

IMĦALLEF

ONOR. GRAZIO MERCIECA LL.D.

ILLUM, 12 ta' Marzu 2024

Rikors Kost. Nru. 671/2022/1 GM

Mary Rose Bezzina ID 326849M
Martin Dpores sive Deporres Baldacchino ID 784855M
Carmen sive Carmela Cassar ID 414650M
Antonia Maria Debono ID 618651M
Rita Fenech ID 378558M
Carmel Baldacchino
Giovanna Baldacchino nee Camilleri
Giorgia Zammit ID 152763M
Joseph Baldacchino Passaport Malti numru 105965
Maria Victoria Baldacchino ID 398068M

vs

L-Avukat tal-Istat

u

Carmelo Duca ID 167546M

Il-Qorti,

Rat ir-Rikors ta’ Mary Rose Bezzina et li permezz tiegħu wara li ppremettew illi:

1. Ir-rikorrenti huma l-propetarji tal-fond ossia d-dar numru 82, Triq San Pietru, Qormi liema titolu tar-rikorrenti rigwardanti l-fond imsemmi ser jiġi ppruvat waqt is-smigħ tal-kawża akkwistaw bis-suċċessjoni tal-mewt ta' missierhom u ommhom u dan kif jirriżulta mid-dokumenti A B u C hawn annessi;

2. L-awturi fit-titolu tar-rikorrenti kienu akkwistaw din il-proprjeta' permezz ta' att pubbliku datat it-tnax (12) ta' Frar tas-sena 1979 fl-atti tan-Nutar Antoine Agius hekk kif jixhed kopja tal-kuntratt hawn anness u mmarkat bħala Dok D;

3. II-proprjeta’ in kwistjoni kienet ġiet akkwistata b'titolu ta' enfitewsi temporanja ta' tnejn u tmenin Lira (Lm82) fis-sena mingħand l-awturi fit-titolu tar-rikorrenti permezz ta' kuntratt datat it-tnax (12) ta' Marzu tas-sena 1992 fl-atti tan-Nutar Antoine Agius, għal wieħed u għoxrin (21) sena, dekorribli mill-ewwel (1) ta' Jannar tas-sena 1992 (vide DOK E);

4. Din il-konċessjoni enfitewtika temporanja skadiet fl-ewwel (1) ta' Jannar tas-sena 2013 iżda l-intimat, peress li kien ċittadin Malti u ordinarjament residenti fil-fond in kwistjoni ippretenda li kellu d-dritt li jibqa’ jirrisjedi fil-fond taħt titolu ta' kera b'żieda fil-kera skont ir-rata ta' inflazzjoni li tiżdied darba kull ħmistax (15)-il sena u qatt iktar mid-doppju u dan a tenur tal-Att XXIII tal-1979, liema awmenti bl-Att X tal-2009 kellhom jsiru kull tliet snin skont ir-rata tal-inflazzjoni;

5. Għalhekk fl-ewwel (1) ta' Jannar tas-sena 2013 il-konċessjoni enfitewtika surreferita skadiet u l-kera llum hija dik ta' mitejn tnejn u tletin ewro €332 fis-sena sena li titħallas kull sitt xhur bil-quddiem;

6. Dan il-fond ma kienx fond dekontrollat kif jixhed iċ-ċertifikat hawn anness u mmarkat bħala DOK F maħruġ mil-Land Valuation Office;

7. Effettivament qabel ma daħal fis-seħħ l-Att XXIII tal-1979, ġaladarba l-fond ma kienx fond dekontrollat kif jirriżulta mid-dokument C surreferit huwa kien soġġett għar-rekwiżizzjoni u l-fair rent u għalhekk il-fond de quo ingħata b'konċessjoni emfitewtika temporanja lill-intimat Duca biex b'hekk id-disposizzjonijiet tar-'Rent Restrictions (Dwelling Houses) Ordinance 1944 ma jkunux japplikaw;

8. Kieku 1-antekawża tar-rikorrenti krew il-fond lill-intimat Duca flok ma ingħata b'ċens, kien japplika l-fair rent li ma kien fair rent xejn stante li l-kumpens li hija setgħet tirċievi bħala kera kien dak kif stabbilit fl-4 ta' Awwissu 1914 1 ta' Jannar 1992 oltre li l-fond in kwistjoni kien ikun soġġett għar-rekwiżizzjoni;

9. L-antekawża tar-rikorrenti riedu jipproteġu l-proprjeta' tagħhom sabiex fit-terminazzjoni tal-konċessjoni emfitewtika temporanja jerġgħu jieħdu lura ħwejjiġhom mingħajr okkupazzjoni;

10. Bid-dħul fis-seħħ tal-Att XXIII tal-1979, din is-sitwazzjoni tbiddlet radikalment u l-intimat Duca ġie mogħti d-dritt li jibqa' jgħix fil-fond b'kera irriżorja li ma tirriflettix is-suq u lanqas iżżomm bilanċ bejn id-drittijiet tas-sid u dawk tal-inkwilin u dan stante li l-intimat Duca hu ċittadin Malti u juża l-fond bħala residenza ordinarja tiegħu, bl-unika awment permessibbli fil-kera jkun dak skont ir-rata ta' inflazzjoni kif determinata mill-Awtoritajiet Governattivi.

11. Għalhekk effettivament l-antekawża tar-rikorrenti ġew spossessati mid-dritt ta' użu tal-proprjeta' tagħhom wara li skada t-terminu lokatizju u għalhekk ġew assoġġettati wkoll għal relazzjoni forzata ta' sid u inkwilin għal perijodu indefinit u ntilef il-bilanċ bejn l-interessi tal-inkwilini u dawk tas-sid, minkejja l-ftehim ta' konċessjoni emfitewtika temporanja;

12. B'dan il-mod, ir-rikorrenti ġew mċaħħda mit-tgawdija tal-proprjeta' tagħhom, mingħajr ma ġew mogħtija kumpens xieraq għat-teħid tal-pussess tal-istess fond, minkejja l-kuntratt ta' konċessjoni enfitewtika temporanja miftehma bejn irrikorrenti u l-intimat Duca, liema kuntratt minkejja li sar wara d-dħul in vigore tal-Att XXIII tal-1979 effettivament kien Hobson's choice u l-unika awment possibli kien li titħallas iż-żieda fil-kera skont ir-rata tal-inflazzjoni pero' qatt iktar mid-doppju tal-kera wara l-għeluq tal-perijodu emfitewtiku temporanju;

13. Fil-fatt, il-valur lokatizzju tal-istess fond, dak iż-żmien ossija fl-ewwel (1) ta' Jannar 2013 kien ferm ogħla minn dak mogħti lilu bl-Att XXIII tal-1979 u l-Att X tal-2009, u dan kif jiġi pruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawża;

14. Kif ser jiġi ppruvat matul is-smigħ tal-każ, l-valur fuq is-suq ħieles illum huwa ta' ferm iktar għoli mill-kera irriżorja li r-rikorrenti qed jirċievu attwalment;

15. Minħabba d-diffikulta’ tar-rikorrenti sabiex jieħdu lura l-pussess tal-fond id-disposizzjonijiet ta' l-Att XXIII tal-1979 qiegħdin jilledu d-drittijiet tagħhom ta' proprjeta', kif protetti mill-Kostituzzjoni ta' Malta u mill-Konvenzjoni Ewropeja;

16. Huwa għalhekk illi r-rikorrenti ġew pprivati mill-proprjeta' tagħhom stante illi skont il-prinċipji stabbiliti mill-Konvenzjoni Ewropeja, il-prinċipju tal-legalita' jippresupponi illi l-applikazzjoni tal-provvedimenti tal-liġi domestika, għandhom ikunu suffiċjentement aċċessibli, preċiżi u li wieħed għandu jistenna fi stat demokratiku fl-applikazzjoni tagħhom - vide Broniowski vs. Poland (GC) no. 31443/96, 147, ECHR 2004-V and Saliba vs. Malta, no. 4251/02, 31, 8 November, 2005 u Amato Gauci vs. Malta - Applikazzjoni Nru. 47045/06 deċiża fl-15 ta' Settembru, 2009;

17. Fiċ-ċirkostanzi, meta r-rikorrenti ftehmu fuq konċessjoni enfitewtika temporanja ta' fond mhux dekontrollat, huma qatt ma kienu jippretendu illi bl-Att

XXIII tal-1979, il-Gvern ta' Malta kien ser ikompli, anke wara li l-prezzijiet tal-proprjeta' splodew l'fuq, jużurpalhom id-dritt tagħhom ta' liberu trasferiment ta' proprjeta' mhux skont il-ftehim raġġunt u tagħti dritt għar-renova tal-lokazzjoni lill-inkwilin mhux taħt kondizzjonijiet ġusti billi jimponilhom li jirċievu kera irriżorja mhux skont is-suq u li ma tirriflettix il-valur lokatizju tal-fond, liema liġi għalhekk ma kkrejatx bilanċ tar-rekwiżit tal-prinċipju ta' proporzjonalita';

18. Prinċipju massimu li għandu jiġi segwit, hu li l-individwu m'għandux jiġi assoġġettat għal leġislazzjoni li huwa ma setax jipprevedi li ġġib toqol u telf eżaġerat ukoll fil-kumpens li għandu jirċievi għat-teħid effettiv tal-proprjeta' tiegħu kif ġara f'dan il-każ. - Vide Sporrong and Lonroth vs. Sweden (1982), 69-74 u Brumarescu vs. Romania (GC) no. 28342/95, 78, ECHR 1999-VII u Spadea and Scalabrino vs. Italy, deċiża fit-28 ta' Settembru, 1995, 33, Series A no. 315 - B u Immobiliare Saffi vs. Italy (GC) no. 22774/93, 54, ECHR 1999-V and Broniowski 151) (18);

19. Konsegwentement, ġialadarba kien hemm ksur tal-Artikolu 1 tal-Ewwel Protokoll tal-Konvenzjoni Ewropeja, l-intimati għandhom iħallsu kumpens biex ikun hemm sodisfazzjon ġust lir-rikorrenti għal ħsara minna sofferti;

20. Għalhekk ir-rikorrenti huma intitolati għal kumpens minħabba t-telf fil-kontroll, u tgawdija tal-proprjeta' tagħhom u minn meta huma ma setgħux jieħdu lura l-proprjeta' tagħhom minħabba l-leġislazzjoni intavolata bl-Att XXIII tal-1979 u dan mill-ewwel (1) ta' Jannar tas-sena 2013 - Vide Kingsley vs. The United Kingdom (GC) no. 35605/97, 40, ECHR 2002-1V; Runkee and White vs. The United Kingdom - Nos. 42949/98 u 53134/99, 52, deċiża fl-10 ta' Mejju, 2007; Akkus vs. Turkey - deċiża fid-9 ta' Lulju, 1997, Reports 1997-IV, 35; Romanchenko vs. Ukraine - No. 5596/03, 22 ta' Novembru, 2005, 30, unpublished; Prodan vs. Moldova - No. 49806/99, 73, ECHR 2004-III (extracts); Ghigo vs. Malta - No. 31122/05, 20, deċiża 17 ta’ Lulju, 2008; u Zammit and Attard Cassar vs MALTA deċiża fit-30 ta' Lulju 2015 mill-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem;

21. Barra minn hekk il-Prim’ Awla tal-Qorti Ċivili, Sede Kostituzzjonali fil-kawża "Rose Borg vs Avukat Ġenerali et" deċiża fil-25 ta' Frar 2016 u kkonfermata mill-Qorti Kostituzzjonali fil-11 ta' Lulju 2016 iddeċidiet illi f’każi simili bħal dan meta ġiet iffirmata konċessjoni emfitewtika temporanja s-sidien ma setgħu qatt jipprevedu l-piż eċċessiv li kienu ser ikomplu jerfgħu. Isegwi għalhekk illi s-soéjeta rikorrenti ma tistax tiġi kkunsidrata illi rrinunzjat inkondizzjonatament b'mod indefinit u perpetwu għad-dritt ta' tgawdija tal-proprjeta' tagħha, b'sagrifiċċju lejn l-interess ġenerali soċjali li fir-realta' tali interess m'għadux ireġġi tul il-milja taż-żimien;

22. Ir-rikorrenti jħossu illi fir-rigward tagħhom ġie miksur l-Artikolu 37 tal-Kostituzzjoni ta' Malta, kif ukoll l-Ewwel Artikolu tal-Ewwel Protololl tal-Konvenzjoni Ewropeja u konsegwentement għandu jitħallas kumpens mill-Avukat tal-Istat (vide Cassar vs MALTA no. 50570/13 deċiża mill-Qorti Ewropea għad-Drittijiet tal-Bniedem fit-30 ta' Jannar 2018), stante illi huma ġew ipprivati, mingħajr ma ngħata kumpens ġust għat-tgawdija tal-proprjeta' tagħhom u cioe' tal-fond 82,

St.Peter's Street, Qormi, minħabba d-disposizzjonijiet tal-Artikolu 12 tal-Kap. 158 tal-Liġijiet ta' Malta, kif emendat bl-Att XXIII tal-1979;

23. Ir-rikorrenti jippretendu li għandhom jirċievu sia danni pekunjarji kif ukoll non pekunjarji f'ammonti sodisfaċenti għat-telf tagħhom kif ġie deċiż fil-kawża "Albert Cassar vs MALTA deċiża mill-Qorti Ewropea tad-Drittijiet Fundamentali tal-Bniedem fit-30 ta' Jannar 2018;

24. Kif ġie deċiż mill-Qorti Ewropea tad-Drittijiet Fundamentali tal-Bniedem fil-11 ta' Diċembru 2018 (Rikors nru.22456/15) fil-kawża fl-ismijiet Franco Buttigieg and Others vs Malta l-imsemmija Qorti kkonfermat illi l-insenjament kollu li saret referenza għalih supra jgħodd wkoll għal dawk il-każijiet fejn il-konċessjoni enfitewtika temporanja ingħatat wara d-dħul fis-seħħ tal-Att XXIII tal-1979, kif ġara fil-każ odjern, u l-istess Qorti sabet illi f'każ simili għal dak tal-lum wkoll teżisti vjolazzjoni tal-Ewwel Artikolu tal-Ewwel Protokoll tal-Konvenzjoni Ewropea u dan għar-raġunijiet imsemmija fl-istess sentenza u konsegwentement ikkundannat lill-Istat Malti jħallas €22,000 bħala danni pekunjarji, €4,500 bħala danni non pekunjarji u €9,000 oltre kull taxxa pagabbli bħala spejjeż legali lir-rikorrenti.

Talbu lil din il-Qorti sabiex:

1. Tiddikjara u Tiddeċiedi illi fil-konfront tar-rikorrenti l-operazzjonijiet tal-Kap. 158 tal-Liġijiet ta' Malta kif emendat bl-Att XXIII tal-1979, u bl-operazzjonijiet tal-Liġijiet viġenti qegħdin jagħtu dritt ta' rilokazzjoni lill-intimat Duca u jirrenduha diffiċli u ħaġa x'aktarx inċerta li r-rikorrenti jirriprendu l-pussess tal-proprjeta' tagħhom;

2. Konsegwentement tiddikjara u tiddeċiedi illi qed jiġu vjolati d-drittijiet tar-rikorrenti għat-tgawdija tal-proprjeta' tagħhom ossia d-dar numru 82, St. Peter's Street, Qormi, bi vjolazzjoni tal-Artikolu 37 tal-Kostituzzjoni ta' Malta, u l-Ewwel Artikolu tal-Ewwel Protokoll tal-Konvenzjoni Ewropeja (l-Ewwel Skeda tal-Kap. 319 tal-Liġijiet ta' Malta) u b'hekk tagħti lir-rikorrenti r-rimedji li jidhrilha xierqa fis-sitwazzjoni;

3. Tiddikjara u Tiddeċiedi illi l-intimat Avukat tal-Istat huwa responsabbli għal kumpens u danni sofferti mir-rikorrenti b'konsegwenza tal-operazzjonijiet tal-Att XXIII tal-1979 li ma kreawx bilanċ ġust bejn id-drittijiet tas-sid u dak tal-inkwilin, stante illi ma jirriflettux is-suq u lanqas il-valur lokatizju tal-proprjeta' in kwistjoni ai termini tal-Konvenzjoni Ewropeja;

4. Tillikwida l-istess kumpens u danni kif sofferti mir-rikorrenti b'konsegwenza tal-ksur tad-drittijiet fundamentali tar-rikorrenti.

5. Tikkundanna lill-intimat Avukat tal-Istat iħallas l-istess kumpens u danni likwidati.

Rat ir-Risposta tal-Avukat tal-Istat li permezz tagħha eċċepixxa illi :

1. Qabel xejn jeħtieġ li r-rikorrenti kollha jippruvaw l-interess ġuridiku tagħhom fil-proċeduri odjerni u juru li huma l-proprjetarji tal-fond mertu ta' dawn il-proċeduri ossia d-dar bin-numru 82, fi Triq San Pietru. Jeħtieġ ukoll li l-istess rikorrenti jippruvaw is-sehem attwali li kull wieħed u waħda minnhom allegatament igawdu mill-proprjeta’ in kwistjoni, hekk kif allegat minnhom. F'dan ir-rigward għandha wkoll tinġieb l-aħjar prova li biha jintwera kif dawn l-ishma ġew trasmessi għal fuq kull wieħed u waħda mir-rikorrenti.

2. Preliminarjament ukoll, jeħtieġ li r-rikorrenti jippruvaw l-eżistenza tal-kirja ai termini tal-artikolu 12(2) tal-Kap. 158 tal-Liġijiet ta' Malta;

3. In oltre, jeħtieġ li r-rikorrenti juru li l-intimat Duca dejjem għex u għadu jgħix fil-fond in mertu a tenur tal-artikolu 12 tal-Kapitolu 158 tal-Liġijet ta' Malta;

4. Bla ħsara għall-premess, ir-rikorrenti ma jistgħux jilmentaw li ġarrbu xi ksur tal-jeddijiet fundamentali tagħhom għat-terminu oriġinali tal-konċessjoni enfitewtika, li mid-dokumentazzjoni ppreżentata minnhom, jirriżulta li skadiet fl-1 ta' Jannar tas-sena 2013. Mill-kuntratt tal-konċessjoni enfitewtika anness mar-rikors promotur u mmarkat 'Dok E', jirriżulta li kienu r-rikorrenti nfushom li flimkien m'ommhom Giovanna Rose Baldacchino, li ġiet nieqsa fid-19 ta' Marzu 2009, ikkonċedew il-fond in kwistjoni lill-intimat Duca fit-12 ta' Marzu tas-sena 1992, għal perjodu ta' wieħed u għoxrin (21) sena, dekorribbli mill-1 ta' Jannar tal-1992. Isegwi għalhekk li sal-l ta' Jannar tal-2013, kull ilment tar-rikorrenti huwa direttament attribwibbli għall-ftehim ikkuntrattat minnhom, u dan dejjem skont il-prinċipju fundamentali ta' pacta sunt servanda;

5 In oltre, ir-rikorrenti f’dan il-każ lanqas jistgħu jilmentaw, kif jippruvaw jagħmlu fil-premessi tar-rikors. promotur tagħhom, illi bid-dħul fis-seħħ tal-Att XXIII tal-1979 l-intimat ġie mogħti xi jeddijiet li huma ma kinux, jew li ma setgħux ikunu edotti dwarhom, fil-mument li ffirmaw il-kuntratt tal-konċessjoni enfitewtika fl-1992, u dan għaliex il-liġijiet li r-rikorrenti qegħdin jilmentaw dwarhom permezz tar-rikors odjern kien ilhom fis-seħħ meta huma kkonċedew il-fond lill-intimat Duca fl-1992;

6 Bla ħsara għall-premess u sa fejn din il-Qorti qed tiġi mitluba li ssib ksur tal-artikolu 37 tal-Kostituzzjoni ta' Malta, l-esponent jeċċepixxi l- inapplikabbilita’ ta' dan l-artikolu peress illi dan japplika biss f’każijiet ta' teħid forzuż tal-proprjeti. Sabiex wieħed ikun jista' jitkellem dwar teħid forzjuż jew obbligatorju, persuna trid tiġi żvestita minn kull dritt li għandha fuq dik il-proprjeta’. Fiċ-ċirkostanzi tal-każ odjern, it-tali żvestiment ma sarx, mhux biss għaliex ir-rikorrenti kkonċedew il-fond lill-intimat minn jeddhom, iżda wkoll għax bit-tħaddim tal-artikolu 12(2) tal-Kap. 158 tal-Liġijiet ta' Malta, ir-rikorrenti ma tilfux għal kollox id-drittijiet kollha fuq il-fond suġġett għall-kirja in kwistjoni. Il-miżura msemmija fil-liġi li qed jattakkaw ir-rikorrenti, għalkemm tinkwadra ruħha taħt kontroll ta' użu, madanakollu ma twassalx għal deprivazzjoni totali u assoluta tal-proprjeta’. Isegwi għalhekk li l-ilment tar-

rikorrenti ma jinkwadrax fil-parametri tal-artikolu 37 tal-Kostituzzjoni u konsegwentement m'għandux jinstab ksur ta' dan l-artikolu;

7 Bla ħsara għall-premess, u sa fejn din il-Qorti qed tiġi mitluba li ssib ksur tal-Ewwel Artikolu tal-Ewwel Protokoll tal-Konvenzjoni Ewropea, jingħad illi l-appllkazzjoni tal-artikolu 12 tal-Kapitolu 158 tal-Liġijiet ta' Malta, kif emenda bl-Att XXIII tal-1979 u bl-operazzjonijiet tal-liġijiet viġenti, ma jiskrux id-drittijiet fundamentali tar-rikorrenti kif allegat. Dan qiegħed jingħad għaliex skont il-proviso ta' dan l-istess artikolu, l-Istat għandu kull jedd li jwettaq dawk il-liġijiet li jidhrulu xierqa biex jikkontrolla l-użu tal-proprjeta’ skont l-interess ġenerali. F'dan is-sens huwa magħruf fil-ġurisprudenza li l-Istat igawdi minn diskrezzjoni wiesgħa sabiex jidentifika x'inhu meħtieġ fl-interess ġenerali u sabiex jistabbilixxi liema huma dawk il-miżuri meħtieġa għall-ħarsien tal-interess ġenerali. Miżuri soċjali implimentati biex jipprovdu dar ta' abitazzjoni lin-nies fil-bżonn jaqgħu tabilħaqq taħt dan il-proviso;

8. Sewwasew f’dan il-każ, l-artikolu 12 tal-Kapitolu 158 tal-Liġijiet ta' Malta għandu:

(1) għan leġittimu għax joħroġ mil-liġi;
(ii) huwa fl-interess ġenerali għax huwa maħsub biex jipproteġi persuni milli jiġu mkeċċija mid-dar tal-abitazzjoni tagħhom; u
(iii) iżomm bilanċ bejn l-interessi tas-sidien, tal-kerrej u tal-poplu b'mod ġenerali;

9. Ladarba m'hemmx ksur tal-jeddijiet fundamentali tar-rikorrenti, isegwi li t-talbiet konsegwenzjali tagħhom lanqas m'għandhom jintlaqgħu, u loġikament għalhekk lanqas għandhom jingħataw xi rimedji lir-rikorrenti, bħall-ħlas ta' kumpens u danni;

10. Strettament bla ħsara għal dak sueċċeppit, f’ każ li din l-Onorabbli Qorti ma taqbilx mal-esponent u tqis li r-rikorrenti ġarrbu xi ksur tal-jeddijiet fundamentali tagħhom, din l-Onorabbli Qorti m'għandhiex issib ksur tal-Ewwel Artikolu tal-Ewwel Protokoll tal-Konvenzjoni Ewropea wara d-dħul fis-seħħ tal-Att XXYII tal-2018. Wara d-dħul fis-seħħ ta' dan l-Att, ir-rikorrenti ma jistgħux aktar jilmentaw li l-kirja in kwistjoni ma tistax togħla b'mod proporzjonat. Tant hu hekk li bis-saħħa tal-artikolu 12B(2) tal-Kap. 158 tat-Liġijiet ta' Malta r-rikorrenti setgħu jitolbu lill-Bord li Jirregola l-Kera sabiex il-kera tiġi miżjuda għal ammont li ma jaqbiżx it-tnejn fil-mija (2%) fis-sena tal-valur ħieles tas-suq miftuħ tad-dar ta' abitazzjoni fl-l ta' Jannar tas-sena li matulha tiġi mressqa t-talba għaż-żieda fil-kera. Minn kif ġie kkonfermat mill-Qorti Kostituzzjonali fis-sentenza fl-ismijiet Gerald Camilleri u martu Rayline Camilleri v. L-Avukat Ġenerali et. (deċiża 06/10/20) "id-dispożizzjonijiet tal-art. 12B tat-Kap. 158 joħoqu mekkaniżmu li jippermetti lis-sid li jdaħħal kera xierqa, meqjusa wkoll il-ħtiġijiet u l-għanijiet soċjali". Żieda fil-kera bir-rata qrib it-2% għalhekk iżżomm bilanċ tajjeb bejn l-interessi tas-sidien u tal-kerrejja. Wieħed ma jridx jinsa li meta jkun hemm preżenti għanijiet leġittimi meħuda fl-interess pubbliku, bħalma hemm f’dan il-każ. il-kumpens dovut lis-sid jiġbed lejh ammont li jkun ferm inqas mill-valur sħiħ tas-suq;

11. In oltre, skont l-artikolu 12B tal-Kap. 158 tat-Liġijiet ta' Malta, is-sidien jistgħu jitolbu li jieħdu lura l-post u ma jġeddux il-kirja jekk juru li l-inkwilini ma ħaqqhomx li jkollhom protezzjont mill-Istat, u għalhekk mad-dħul fis-seħħ tal-artikolu 12B tal-Kapitolu 158 tal-Liġijiet ta' Malta, ir-rikorrenti kellhom kull jedd li jibdew azzjoni opportuna quddiem il-Bord li Jirregola l-Kera sabiex iħarsu l-interessi tagħhom.

Isegwi għalhekk illi t-talbiet attriċi msejsin fuq id-diffikulta’ tar-rikorrenti illi jieħdu lura l-pussess tal-proprjeta' tagħhom lanqas huma mistħoqqa, u li l-Gvern m'għandux jintalab jagħmel tajjeb għall-inazzjoni tar-rikorrenti, li m'utilizzawx ir-rimedji ordinarji li kienu u li għadhom disponibbli għalihom;

Rat ir-Risposta Kostituzzjonali ta’ Carmelo Duca li permezz tagħha eċċepixxa illi:

1. Preliminarjament, għal dak li jirrigwarda l-allegata vjolazzjoni tad-drittijiet fundamentali tar-rikorrenti, huwa l-Istat u mhux l-esponenti li għandu jwieġeb għal din l-allegazzjoni, u dan peress li l-Liġi li qiegħda tiġi attakkata saret mill-Istat u huwa kull ma għamel huwa li osserva l-Liġi viġenti.

2. Mingħajr preġudizzju għas-suespost, it-talbiet tar-rikorrenti fil-konfront tal-esponenti huma nfondati fil-fatt u fid-dritt u konsegwentement għandhom jiġu miċħuda.

3. Mingħajr preġudizzju għas-suespost, safejn l-ilment tar-rikorrenti huwa msejjes fuq l-Ewwel Artikolu tal-Ewwel Protokoll tal-Konvenzjoni Ewropea, l-esponenti jirrileva li skont il-proviso tal-istess artikolu, l-Istat għandu kull jedd li jgħaddi dawk il-liġijiet li jidhrulu xierqa biex jikkontrolla l-użu tal-proprjeta’ skont l-interess ġenerali. Anki skont il-ġurisprudenza kostanti tal-Qorti ta' Strasburgu, l-Istat igawdi diskrezzjoni wiesgħa sabiex jidentifika x'inhu meħtieġ fl-interess ġenerali u x'miżuri għandhom jittieħdu sabiex jiġu ndirizzati dawk il-ħtiġijiet soċjali;

4. L-esponenti qiegħed igawdi d-drittijiet tiegħu fuq il-proprjeta’ de quo b'titolu ta' kera kif permessi skont il-Liġi u fl-ammont ta' kera kif stabbilita taħt il-Liġijiet tal-Kera u għalhekk m'humiex qed jippreġudikaw id-drittijiet tar-rikorrenti.

5. B'referenza għat-tieni parti tal-ewwel talba senjatament fejn ir-rikorrenti qiegħed jitlob rimedji xierqa inkluż l-iżgumrament tal-intimat, din għandha tiġi miċħuda u dan stante li fl-ewwel lok permezz tal-Att XXIV tal-2021 il-leġislatur introduċa mekkaniżmi ġodda sabiex joħroġ bilanċ bejn il-prezz tal-proprjeta’ fis-suq u l-kera li jdaħħal is-sid - u għalhekk inħoloq rimedju ordinarju disponibbli u effettiv għas-sidien tal-proprjeta’, fit-tieni lok, din il-Qorti ma hijiex kompetenti biex tordna l-iżgumbrament.

6. Filfatt l-esponenti għandhom id-dritt li jipprevalixxu ruħhom mill-emendi introdotti fil-liġi permezz ta' rikors quddiem il-Bord li Jirregola l-Kera sabiex l-esponenti tiġi soġġetta għat-test tal-mezzi.

7. Filfatt jingħad li kawża ta' l-emendi, s-sidien qiegħdin igawdu aktar minn bilanċ tant li fil-kawża deċiża nhar it-23 ta' Frar 2022 bin-numru, 28/19/1 fl-ismijiet Reginald Fava vs Avukat Ġenerali et il-Qorti Kostituzzjonali qalet hekk: "Għal dawn ir-raġunijiet il-qorti tiddisponi mill-appell kemm tal-Awtorita’ u kemm tal-konvenuti Spiteri billi tirriforma s-sentenza appellata: tħassarha fejn iddikjarat illi l-atturi ma jistgħux jinqdew bid-disposizzjonijiet tal-Kap. 69 biex jibqgħu jżommu l-fond li dwaru saret il-kawża u tiddikjara, minflok, illi d-dikjarazzjoni li, bil-liġi kif kienet fis-

seħħ fiż-żmien relevanti, inkisru l-jeddijiet tal-atturi ma għandhiex tiftehem illi żżomm lill-konvenuti Spiteri milli jinqdew bid-disposizzjonijiet tal-Kap. 69 kif issa fis-seħħ. Tikkonferma s-sentenza fil-bqija".

8. Fir-rigward tal-ilment tar-rikorrenti li l-ammont ta' kera ma jirriflettix il-valur tas-suq, jingħad li l-Istat igawdi marġini wiesa’ ta' apprezzament fl-interess ġenerali u għalhekk għandu l-jedd li jgħaddi dawk il-Liġijiet li jidhirlu xieqa biex jikkontrolla l-użu tal-proprjeta’ fl-interess ġenerali.

9. Finalment, l-esponenti ma għandux jiġi preġudikat finanzjarjament billi huwa ma kiser l-ebda Liġi iżda sempliċement mexa mal-Liġi li għadha fis-seħħ u li ġiet emendata sabiex toħloq aktar bilanċ u proprozjonalita’.

Rat li b’verbal tagħha tat-13 ta’ Frar 2023, ħatret lill-Perit Mario Cassar sabiex jirrelata dwar il-valur kummerċjali kif ukoll il-valur lokatizzju tal-fond in kwistjoni mill-1987 sal-2021 b’intervalli ta’ ħames snin.[1]

Rat ir-relazzjoni tal-Perit Tekniku minnha maħtur ippreżentat fl-14 ta’ Marzu 2023[2].

Rat l-atti kollha tal-każ.

Fatti

Ir-rikorrenti wirtu l-fond numru 82, Triq San Pietru, Qormi mingħand il-ġenituri tagħhom.

Permezz ta’ kuntratt tat-12 ta’ Marzu 1992 fl-atti tan-Nutar Antoine Agius, il-fond in kwistjoni ingħata b’titolu ta’ enfitewsi temporanja għal 21 sena tibda mill-1 ta’ Jannar 1992 bil-ħlas ta’ ċens ta’ Lm82 fis-sena lill-intimat Duca.[3] Din il-

[1] Fol. 37.
[2] Fol. 45.
[3] Dok E a fol 21

konċessjoni skadiet fl-1 ta' Jannar 2013 u ġiet konvertita f'kera skont id-disposizzjonijiet tal-Att XXIII tal-1979. Illum titħallas kera ta' €332 fis-sena.

Il-fond mhux fond dekontrollat.[4]

Titlu

Mill-provi jirriżulta li r-rikorrenti tassew għandhom dritt ta' proprjeta` fuq il-fond mertu ta' din il-kawża. Jidher li r-rikorrenti Carmel Baldacchino u Giovanna Baldacchino nee' Camilleri huma l-ġenituri tal-bqija tar-rikorrenti li m'huwiex posthom f'dawn il-proċeduri ġaladarba ġew neqsin u l-werrieta tagħhom huma uliedhom ir-rikorrenti.

Perjodu rilevanti

L-enfitewsi temporanja skadiet fis-sena 2013 u għalhekk il-perjodu ta' kumpens għandu jibda mis-27 ta' Mejju 2021 meta daħal fis-seħħ l-Att XXIV.2021. Kif sejjer jiġi spjegat iktar 'l isfel, dan l-Att ġab bilanċ bejn id-drittijiet tas-sid u dawk tal-inkwilin.

L-ewwel, ir-raba', id-disa' u l-għaxar eċċezzjoni tal-intimat Duca: mhux il-leġittimu kuntradittur; huwa biss inkwilin b'kirja valida; u m'għandux ibati danni u spejjeż

Huwa kkonsolidat fil-ġurisprudenza li l-inkwilin huwa leġittimarju passiv validu fi proċeduri bħal dawn iżda ma jbatix spejjeż.

Artiklu 37 tal-Kostituzzjoni

[4] Dok F a fol 24

L-intimat Avukat tal-Istat permezz tas-sitt eċċezzjoni tiegħu, qiegħed jallega li l-Artikolu 37 tal-Kostituzzjoni ma ġiex miksur peress li dan l-artikolu japplika biss f'każ ta' teħid forzuż tal-proprjeta`. Tabilħaqq, bil-ħolqien ta' titlu ta' lokazzjoni, ma ttieħed l-ebda dritt proprjetarju (*in rem*) mir-rikorrenti. Hemm ġurisprudenza f'dan is-sens: ara per eżempju **Nazzareno Galea v Giuseppe Briffa**, 30.11.2001 Qorti Kostituzzjonali, li rriteniet, wara analiżi akkurata tat-test tal-Kostituzzjoni, li f'każijiet bħal dawn m'hemmx teħid ta' proprjeta` jew ta' xi jedd fuqha taħt xi forma jew oħra iżda ta' limitazzjoni tal-użu tagħha. Limitazzjoni li l-istess Qorti dehrilha li tista' tkun koperta fl-Art.1 tal-Ewwel Protokoll tal-Konvenjoni dwar it-Drittijiet tal-Bniedem imma ma jidhirx li hi inkwadrata fil-parametri tal-Art. 37 imsemmi. Din is-sentenza ġiet applikata għall-każijiet fejn ċens temporanju ġie kkonvertit f'wieħed perpetwu – ara **Josephine Bugeja v Avukat Ġenerali** 07.12.2009 Qorti Kostituzzjonali. F'każ ieħor ta' perpetwazzjoni taċ-ċens – **John Bugeja v Provinċjal Alfred Calleja noe** 11.11.2011 il-Qorti Kostituzzjonali rriġettat din l-interpretazzjoni dejqa għar-raġuni li t-teħid għal dejjem tal-utile dominju kien tneħħija ta' parti sostanzjali tad-dritt ta' proprjeta`. Wara s-sentenza ta' Josephine Bugeja, l-Art. 37 beda jingħata interpretazzjoni wiegħsa anke f'każijiet fejn iddaħħlet kera (u allura dritt personali, u mhux proprjetarju) għeluq iċ-ċens temporanju. **F'Mary Anne Busuttil v Tabib John Cassar** 31.10.2014 il-Qorti Kostituzzjonali qalet li skont Art. 37 ma jista' jitneħħa "ebda interess fi jew dritt fuq proprjeta` ta' kull xorta li jkun"; filwaqt li **f'Vincent Curmi v Avukat Ġenerali** 24.06.2016 il-Qorti Kostituzzjonali qalet li t-teħid ta' proprjeta` għal skopijiet ta' kirja huwa t-teħid ta' "interess (li) tant hu riġidu u wiesa' li fil-prattika jservi sabiex jippriva lir-rikorrenti bħala sidien mill-użu u mit-tgawdija tal-proprjeta` tagħhom". Interpretazzjoni li ġiet approvata sa riċentement mill-istess Qorti Kostituzzjonali fis-sentenza **Rebecca Hyzler v Avukat Ġenerali** 29.03.2019.

Fil-kawża odjerna, għalkemm ma hemm l-ebda teħid forzuż ta' proprjeta', b'operazzjoni tad-disposizzjonijiet relattivi tal-Kapitolu 158 tal-Ligijiet ta' Malta, it-tgawdija ta' din il-proprjeta' da parti tar-rikorrenti ġiet serjament limitata minħabba l-kontroll tal-kera u użu għal żmien indefinit mill-intimati, ma' liema r-rikorrenti ġew sfurzati jidħlu f'relazzjoni ta' lokazzjoni minħabba l-konverżjoni tal-enfitewsi temporanja f'lokazzjoni b'operazzjoni tal-liġi versu ammont ta' kera li huwa sostanzjalment limitat mil-ligi. Kif jidher mill-ġurisprudenza hawn fuq ċitata, huwa ċar illi din il-limitazzjoni sostanzjali fit-tgawdija tal-proprjeta' tar-rikorrenti taqa' entro l-garanziji mogħtija mill-Artikolu 37 tal-Kostituzzjoni.

Għalhekk din l-eċċezzjoni sejra tiġi miċħuda.

Proporzjon fil-kera u ripreża tal-fond

L-intimat Avukat tal-Istat permezz tal-għaxar u l-ħdax-il eċċezzjoni tiegħu, u l-intimat Duca permezz tas-sitt eċċezzjoni tiegħu jissottomettu li r-rikorrenti għandha rimedju disponibbli u dan taħt il-liġi ordinarja (Art. 12B tal-Kap 158) li jiffakoltizza li l-kera ma teċċedix it-2% fis-sena tal-valur liberu u frank fis-suq tad-dar t'abitazzjoni. Tabilħaqq tajjeb jew ħażin dawn l-artikli jippruvaw joħolqu bilanċ bejn l-inkwilin u sid-il kera, u fil-każijiet hemm imsemmija jista' jwassal saħansitra għat-tmiem tal-kirja. Il-konvenut jeċċepixxi li r-rikorrenti ma tistax aktar tilmenta mill-fatt li l-kirja ma tistax togħla b'mod proporzjonat. Dan għaliex hija tista' titlob lill-Bord li jirregola l-Kera, li l-kera tiġi miżjuda għal ammont li ma jaqbiżx it-tnejn fil-mija fis-sena tal-valur ħieles tas-suq miftuħ tad-dar ta' abitazzjoni fl-1 ta' Jannar tas-sena li matulha tiġi mressqa t-talba għaż-żieda fil-kera.

L-ilment ewlieni tar-rikorrenti hu li l-mod kif l-operazzjonijiet tal-Kap. 158 tal-Liġijiet ta' Malta, u bl-operazzjonijiet tal-Liġijiet viġenti qegħdin jagħtu dritt ta' rilokazzjoni lill-inkwilin, jammonta għal ksur tal-jeddijiet ta' proprjetà tagħhom, bl-Ewwel Artikolu tal-Ewwel Protokoll tal-Konvenzjoni Ewropea u l-Artikolu 37 Tal-Kostituzzjoni ta' Malta u kien għalhekk li huma istitwixxew il-proċeduri odjerni. Ċertament li jekk il-ħsieb tal-intimati kien li dawn l-ilmenti setgħu jiġu indirizzati mill-Bord li Jirregola l-Kera, dan mhuwiex korrett, partikolarment minħabba li l-Bord għandu funzjonijiet u poteri speċifiċi fir-rigward tal-ordnijiet li jista' jagħti, speċjalment fejn is-sidien jagħmlu talba għall-awment tal-kera jew għar-ripreża tal-fond tagħhom. F'dan il-każ ir-rikorrenti qegħdin jilmentaw li bil-liġijiet viġenti qabel il-promulgazzjoni tal-Att XXVII tal-2018 u l-Att XXIV tal-2021, il-kera li huma setgħu jitolbu mingħand l-intimat qatt ma setgħet tkun waħda li tikkompara mal-prezzijiet tal-kera fis-suq ħieles, u lanqas ma setgħu jitolbu li dan il-fond jintradd lura lilhom għajr f'dawk is-sitwazzjonijiet speċifiċi kkontemplati fil-Kap. 158 tal-Liġijiet ta' Malta. Inoltre f'deċiżjoni fl-ismijiet **Ian Peter Ellis et v Avukat Ġenerali et**[5], il-Qorti kienet osservat li l-Bord tal-Kera hu marbut li jiffissa l-kera skont il-liġi, liema kera hija baxxa meta mqabbla mal-kera fis-suq u li r-ripreża tal-fond mikri kienet remota.

Ir-rata ta' kera ta' bħalissa hija ġeneralment meqjusa bir-rata ta' 3.5% tal-valur kummerċjali tal-proprjeta`. L-Att XXIV.2021 jagħti d-dritt sa massimu ta' 2%. Tenut kont tal-ġurisprudenza tal-Qorti ta' Strasburgu, li l-kera li s-sid huwa intitolat għalih huwa inqas minn dik kummerċjali minħabba l-kunsiderazzjoni soċjali tal-ħarsien tal-akkomodazzjoni residenzjali, din ir-rata hija waħda ġusta u għalhekk mid-data tal-promulgazzjoni ta' dan l-Att id-disposizzjonijiet tal-liġijiet tal-kera *de quo agitur* m'għadhomx jiksru d-dritt fundamentali tat-tgawdija tal-proprjeta`.

---

[5] Prim'Awla (Kostituzzjonali) 27.03.2015.

Din l-eċċezzjoni għalhekk hija bla bażi sal-promulgazzjoni tal-Att XXIV tal-2021.

Imputet sibi

L-Avukat tal-Istat, permezz ta' parti mir-raba' u l-ħames eċċezzjoni tiegħu, jgħid li r-rikorrent jew l-ante-kawża tagħhom kienu jafu bid-dħul fis-seħħ tal-Att XXIII tal-1979 u l-konsegwenzi tiegħu iżda, minkejja dan kollu, xorta waħda, u minn jeddhom volontarjament għażlu li jagħtu l-fond b'titolu ta' enfitewsi temporanja. Ir-rikorrenti mhumiex qiegħed jipprova iwaqqgħu jew ma jonorawx dan il-ftehim; anzi jilmentaw mill-interferenza statali li b'liġi sfurzat ir-rilokazzjoni kontinwa tiegħu b'kundizzjoni tal-kirja mposti fuqhom.

Fil-fehma ta' din il-Qorti, għalkemm huwa minnu li kien hemm element ta' konsapevolezza tal-eżistenza tal-liġi, xorta setgħu ġew effettwati l-aspetti ta' rejalizzazzjoni ekonomika tal-proprjeta`, u tgawdija paċifika tal-istess, b'riflessjonijiet ta' natura kostituzzjonali sa fejn jirrigwarda l-istitut tal-kera. Il-Qorti trid tindaga jekk il-liġi naqsitx li toħloq mekkaniżmu legali li jħares fit-tul biex jekwilibra d-drittijiet tas-sid ma' dak tal-inkwilin mal-medda taż-żmien. Għalhekk, għalkemm fiż-żmien li daħlet din il-liġi, dan l-ekwilibru seta' eżista, pero` trid teżamina l-effett tat-tibdiliet fis-suq li jġibu magħhom iż-żminijiet; u jekk matul iż-żmien kull ekwilibriju inizjali li seta' kien hemm meta ġiet ippromulgata l-liġi, sfaxxax għal kollox.

L-eċċezzjoni ta' ndħil permessibbli bħala miżura soċjali

L-Avukat tal-Istat jeċċepixxi li l-liġi in kwistjoni hi valida għaliex hi ta' natura soċjali fl-interess tal-ġid komuni. Filwaqt li dan huwa minnu, il-liġi tibqa' soġġetta għall-prinċipju tal-proporzjonalita`. Il-ġurisprudenza tal-Qorti ta' Strasburgu stabbiliet tlett indaġnijiet li jridu jsiru biex jiġi stabbilit jekk l-indħil tal-Istat huwiex permessibbli a tenur tal-Ewwel Artiklu tal-Ewwel Protokoll tal-Konvenzjoni Ewropeja:

(1) il-miżura tkun saret taħt qafas legali.
(2) l-iskop tagħha kien leġittimu.
(3) iżżomm bilanċ ġust u proporzjonat bejn l-għan soċjali u l-ħtieġa li jiġu rispettati d-drittijiet fundamentali tas-sidien.

M'hemmx dubju li l-liġi *de quo* tissodisfa l-ewwel żewġ elementi. Mhux l-istess iżda jista' jingħad dwar it-tielet element.

Bilanċ bejn tgawdija tal-proprjeta` u l-interess pubbliku

L-Ewwel Artiklu tal-Ewwel Protokoll tal-Konvenzjoni jaqra hekk:

> "Kull persuna naturali jew persuna morali għandha dritt għat-tgawdija paċifika tal-possedimenti tagħha. Ħadd ma għandu jiġi pprivat mill-possedimenti tiegħu ħlief fl-interess pubbliku u bla ħsara tal-kundizzjonijiet provduti bil-liġi u bil-prinċipji ġenerali tal-liġi internazzjonali."

Għalhekk il-Protokoll jawtorizza ndħil fit-tgawdija tal-proprjeta` fl-interess pubbliku. Iżda safejn jista' jasal dan l-indħil? Fejn jitqiegħed is-sinjal l-aħmar? Il-ġurisprudenza tal-Qorti Ewropeja tal-Jeddijiet tal-Bniedem daħħlet il-kunċett ta' bilanċ bejn it-tgawdija tal-proprjeta` u l-interess pubbliku. Il-Qorti trid tistabbilixxi jekk is-sid kellux iġorr piż sproporzjonat u eċċessiv,[6] billi teżamina

[6] James & Others, Amato Gauci v. Malta.

l-interessi kollha involuti; mhux biss il-kundizzjonijiet tal-kirja u l-entita` tal-indħil tal-Istat fil-liberta` tal-kuntratt u fir-relazzjonijiet kuntrattwali fis-suq tal-kirjiet, imma wkoll l-eżistenza ta' salvagwardji proċedurali li jassiguraw li l-operazzjoni tas-sistema u l-impatt tagħha fuq id-drittijiet proprjetarji la tkun arbitrarja u l-anqas imprevedibbli. L-inċertezza, sew leġislattiva, sew amministrattiva jew minn prattiċi tal-awtoritajiet, hija fattur ewlieni li jittieħed in kunsiderazzjoni fil-ġudizzju dwar il-kondotta tal-Istat.[7]

Kif inhu paċifikament stabbilit, il-proporzjon m'għandux ikun mal-valur tal-kirjiet fis-suq ħieles, imma mal-valur tagħhom tenut kont tal-interess soċjali. Ġaladarba l-obbligu tal-Istat huwa li jżomm bilanċ bejn l-interess privat ta' massimazzjoni tal-isfruttament tal-proprjeta` privata u l-ħtieġa tal-Istat li jipprovdi l-akkomodazzjoni soċjali, loġikament il-kumpens li tipprovdi Qorti f'Sede Kostituzzjonali m'għandux ikun allaċċjat mas-suq ħieles, imma jrid ikun ittemperat skont dan il-bilanċ.

Minn din il-qagħda, l-Qorti tikkonkludi li l-liġijiet viġenti imponew fuq l-atturi piż sproporzjonat u eċċessiv għal ħafna snin, u li l-Istat naqas milli jibbilanċja l-interess ġenerali mal-interess tagħhom.

Żgumbrament

M'hemmx talba speċifika mir-rikorrenti għall-iżgumbrament tal-inkwilin u għalhekk il-ħames eċċezzjoni tiegħu hija żejda u sejra tiġi miċħuda.

Likwidazzjoni tal-kumpens

[7] Immobiliare Saffi v Italy, GC no. 22774/93,§54, ECHR -1999-V, and Broniowski, §151; Attard & Zammit Cassar v Malta, Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem 30.07.2015.

Skont stima magħmula mill-perit tekniku, il-valur fis-suq miftuħ tal-fond *de quo* huwa ta’ €210,000. Il-valur lokatizju tal-fond mis-sena 2013 sa 2021 tela’ minn €3,356 għal €4,598.

Fid-deċiżjoni riċenti tal-Qorti Ewropeja, **Cauchi vs Malta** tal-25 ta’ Marzu 2021 intqal li l-kumpens jista’ jonqos b’xi 30% minħabba l-għan leġittimu wara l-protezzjoni u 20% tnaqqis ieħor minħabba l-inċertezza dwar kemm il-proprjeta` kienet ser tkun mikrija għall-perjodu kollu. Il-Qorti Kostituzzjonali kkonfermat sentenza tal-Ewwel Qorti[8] fejn naqqset 35% u mhux 30% minħabba interess ġenerali. Żiedet tgħid illi m’għandu jkun hemm l-ebda tnaqqis ieħor minħabba li l-atturi baqgħu passivi għal perjodu twil.[9]

Bħala konsegwenza tal-fatt li l-Istat kiser id-drittijiet tal-atturi kif sanċiti mill-Artikolu 1 tal-Ewwel Protokoll ta’ Konvenzjoni Ewropeja, l-Istat għandu jħallas danni morali kif ukoll danni pekunjarji. Il-Qorti qiegħda tistabbilixxi li l-intimat Avukat tal-Istat għandu jħallas lir-rikorrenti kumpens pekunjarju li jammonta għal sbatax-il elf ewro (€17,000) li għandu jiġi maqsum ugwalment bejn ir-rikorrenti ad eskulżjoni tar-rikorrenti Carmel Baldacchino u Giovanna Baldacchinoo nee’ Camilleri. Dan l-ammont inħadem konformement mal-prinċipji suesposti kif ġej:

MIS-SENA	SAS-SENA	VALUR LOKATIZZJU	KERA MĦALLSA
2013	2016	(€3,356 x 4) **€13,424**	(€332 x 4) = **€1,328**
2017	2021	(€4,598 x 5) **€22,990**	(€332 x 5) = **€1,660**

[8] Fl-istess ismijiet deċiża fid-29.10.2020 Prim’Awla – Onor. Imħallef Joseph Zammit McKeon.
[9] Sammut Carmel sive Charles et v Dimech Maria Stella et – 26.05.2021 – Qorti Kostituzzjonali.

TOTAL	**€36,414**	**€2,988**

€36,414 - €2,988 = €33,426

€33,426- 35% = €21,726.90

€21,726.90 - 20% = €17,381.52 = **€17,000**

Id-dannu morali ġej minn ksur tal-jedd ta' proprjetà huwa anqas gravi minn dak ġej minn ksur ta' jeddijiet marbuta mal-ħajja jew mal-personalità, u għalhekk il-Qorti sejra tillikwidahom fis-somma ta' €500 li għandha tinqasam skont l-ishma rispettivi tar-rikorrenti.

Decide:

Għal dawn il-motivi, il-Qorti taqta' u tiddeċiedi l-kawża billi:

(1) Tiċħad l-eċċezzjonijiet tal-intimati safejn mhumiex kompatibbli ma' din is-sentenza.

(2) Tilqa' l-ewwel, it-tieni u t-tielet talba limitatament għall-perjodu bejn 2013 – 2021.

(3) Tilqa' r-raba' u l-ħames talba billi tillikwida l-kumpens fis-somma ta' €17,000 danni pekunjarji u €500 danni mhux pekunjarji li għandhom jinqasmu ugwalment bejn ir-rikorrenti minbarra r-rikorrenti Carmel Baldacchino u Giovanna Baldacchino nee' Camilleri u tiddikjara illi l-Avukat tal-Istat huwa responsabbli għall-ħlas tal-kumpens likwidat; u tikkundannah iħallsu bl-imgħaxijiet legali tat-8% mid-data ta' din is-sentenza sad-data tal-effettiv pagament.

Bl-ispejjeż a karigu tal-intimat Avukat tal-Istat.

Moqrija.

ONOR. IMĦALLEF

GRAZIO MERCIECA